

Sesavali samarTlis filosofiaSi – giorgi daviTasvili – pirveli Sualeduri gamocda

sakiTxebi saxelmZRvanelos mixedviT:

1. Zveli egviptisa da Zveli babilonis politikuri da samarTlebrivi ideologia.

- Zveli egviptis monaTmflobeluri saxelmwifo Cv. w. aR-mde meoTxe aTaswleulSi Camoyalibda, rac morwyvis organizaciis amocanebma da rTulma sairgacio mSeneblobebis aucileblobam ganapiroba.

Zveli egviptis monaTmflobeluri saxelmwifo aRmosavleT despotiis saxes atarebda, romlis saTaveSi gaRmerTebuli faraoni idga. Zveli egviptis monaTmflobelur saxelmwifoSi gabatonebul ideologias religia warmoadgenda. religia aRmerTebda faraons da yovelgvari movlena dedamiwaze faraonis neba-surviliT ganisazRvreboda; amave TvalsazrisiT faraoni ukvdavic ki iyo. (igi ki ar kvdeboda, aramed Tavis samudamo samyaroSi gadadioda.

egviptis gabatonebuli fenebis Sexedulebebi Tavs iCens erT-erTi warCinebuli egviptelis, ptaxotebis, naSromebSi; ptaxotepi aviTarebs mosazrebas, romlis mixedviTac uTanasworoba bunebrivi da samarTliani movlenaa. **ptaxotepi** mdabioebs keTilSobilTa morCilebisaken mouwodebs da ambobs : “keTilSobilTa winaSe xeelebi unda CamouSvaT da qedi unda moixaroT”, amasTanave ptaxotepi keTilSobilebsac mouwodebs, rom ar gamoiCinon siamaye da ar daCagron da ar daamciron mdabioebi.

ptaxotepi, erTi mxriv, simdidris mopovebis gzebis Sesaxeb izleva rCevebs, magram, meore mxriv, akritikebs simdidris momxveWelebsa da xarbebs da simdidres momakvdinebel avadmyofobad moiazrebs, romelic angrevs ojaxebs da anadgurebs adamianur urTierTobebs.

egvipteSi daaxloebis mesame aTaswleulis Suaxanebidan adgili aqvs qveynis decentralizacias, romelic mesame aTaswleulis bolomde gagrZelda (X da XI dinastiebamde); mesame aTaswleulis bolodan ki kvlav iwyeba qveynis gaerTianeba, aRniSnul periodSi adgili hqonda gamwvavebul klasobriv brZolas, romlis Sesaxebac mogviTxrobs mefe **axtois** darigeba Tavisi Svilisadmi.

mefe axtoi Tavis naSromSi miuTitebs mSromelTa mkacr, magram frTxil daTrgunvis aucilebel politikaze, amboxebulTa winaaRmdeg auculebelia daundobloba, monaTa ajanyeba cecxliTa da maxviliT unda iqnes CaxSobili. Cv.w. aRricxvamde me-18 saukuneSi adgili hqonda monebisa da Raribi mosaxleobis ajanyebas, ris Semdegac moxda mdidrebis qonebis masobrivi miTviseba-ganawileba.

zemoTxsenebuli ajanyebi detalebi aRwerilia **ipuseris** moZRvrebSi. ipuseri aristokratTa wres ganekuTvneboda da SeZrWunebulia mefis datyvevebiT, igi aRniSnavs, rom ajanyebam moSala cxovrebis mTeli sistema da mouTmenlad elodeba, rodis daubrundeba yvelaferi Zvel weswyobilebas.

egviptis monaTmflobelta ideologiebs gamoxatavs aseve **amenemope**; amenemopes swavla-moZRvrebaSi gamoxatulia egviptis aristokratTa ganwyobileba. amenemope warCinebulebs sifrtxilisa da zomierebisaken mouwodebs; igi uaryofs warCinebulTa mier sxvisi miwebis miTvisebasa da dauflebas. igi miwebis gadanawilebis winaaRmdegicaa. amanemopes ideologiebSic Cans religiis, rogorc gabatonebuli ideologiis roli, amenemope Tvlis, rom RmerTi ganagebs yvelafers da, amasTanave, xalxs mouwodebs, rom daemorCilon qurumebs, rogorc RmerTis msaxurebs.

- Zveli babiloni, iseve rogorc Zveli egvipte, warmoadgenda aRmosavluri tipis monaTmflobelur saxelmwifos, romelic SuamdinareTis teritoriaze mdebareobda. babilonis saxelmwifom ayvavebis periods Zv.w. aRricxvis me-18 saukuneSi **hamurabis** mefobis dros miaRwia. babilonis politikuri iseologia, egviptis politikuri ideologiis msgavsad, gamsWvalulia religiuri ideologiebiT. RmerTebi ganageben adamianTa beds, isini RmerTebis xelSewyobiT igerieben an Tavs esxmian ama Tu im xalxebs. niSandoblivia, rom gabatonebuli fenebis Sexedulebebi saxelmwifsa da samarTlis sakiTxebze religiur xasiaTs atarebs. magalitat hamiurabis kanonebSi aRniSnulia, rom mefis xelisufleba RvTaebrivi warmoSobisaa. mefe, hamurabis azriT, RmerTis msgavsi arsebaa, romelic icavs sustebs, igi samarTliani, brZeni da Zlieria.

hamurabi Tavis kanonebs monaTmflobelTa interesebis gamoxatvisa da mmonaTmflobeluri saxelmwifos ganmtkicebis iaraRad miiCnevs; STamomavlobas mouwodebs, araviTari cvlileba ar Seitanon mis mier Sedgenil krebulSi.

2 Zveli indoeTis politikuri da samarTlebrivi ideologia.

- Zveli induri politikur-samarTlebrivi azrovneba Camoyalibda da ganviTarda miTologiuri da religiuri warmodgenebis gavleniT; amastanaa dakavSirebuli is dominirebuli mdgomareoba, romelic Zvelinduri sazogadoebis sulier da socialur-politikur cxovrebaSi saukuneebis ganmavlobaSi ekavT qurუმებს – brahmanebს. brahmanebma Seqmnes axali ideologia – brahmanizmi. Zvelindur saRvTo wignebSi – vedebSi gvxxvdeba saubari sazogadoebis otx varnad dayofis Sesaxeb. esenia :

1. **brahmanebi** – qurუმები (RmerTma Seqmna Tavis tuCebisgan);
2. **qSatriebi** – meomrebi (RmerTma Seqmna Tavis xelebisan);
3. **vaiSebi** _ miwaTmoqmedebi, xelosnebi da vaWrebi (RmerTma Seqmna Tavis TeZosgan);
4. **Sudrebi** _ umdablesi varna (simboluria, da RmerTma Seqmna tavis fexebisan);

CamoTvliITagan pirveli ori varna privilebirebulia, xolo bolo ori – daqvemdebarebuli.

brahmanizmi, rogorc ideologia, mimarTuli iyo brahmanebis sagvareuli aristokratiis gabatonebuli mdgomareobis uzrunvelsayofas. brahmanizmis erT-erTi ZiriTadi ideologia iyo dogmati sulta gadasaxlebis Sesaxeb, romlis mixedviTac suli gardacvalebis Semdgom kvlav dedamiwaze brundeba; ufro dabali an ufro maRali warmoSobis adamianis an saerTodac cxovelis sxელსი Caisaxeba; xsenebuli metad damokidebuli iyo piris mier ganvli cxovrebase, Tue s adamiani wina cxovrebaSi arasworad iqceoda ufro dabali warmoSobis adamianis sxელსი gadasaxldeboda, xolo Tu piriqIT, tavis cxovrebiT sanimuSo iyo, maSIn misi suli ufro maRali sazogadoebrivi mdgomareobis mqone adamianis sxელსი gadavidoda. misi sanimuSo cxovreba ki **dxarmebis** SesrulebaSi gamoixareboda.

dxarmebi – sakulto, sazogadoebrivi da saojaxo valdebulebebi.

xazgasasmelia cnobili politikur-samarTlebrivi Zegli “manus kanonebi”, romelic Zveli wyaroebis safuZvelzea Seqmnili.

manus kanonebis mixedviT ganawilebulia zemoT CamoTvliლი oTxi fenis (varnebis) saqmianobebi:

1. brahmanebis ZiriTadi saqmnianoba religiuri wignevisa da religiis Seswavla-swavleba iyo;
2. qSatriebis daniSnuleba xalxis dacvas warmoadgenda;
3. vaiSebisa – pirutyvis Zoveba, vaWroba da miwis damuSaveba;
4. Sudrebis movaleobas ki zemoT CamoTvliL fenaTa msaxuri warmoadgenda;

manus kanonebi aRmerTebdnen mefes, vindaidanac, misi warmodgenebiT mefe RmerTebis sxvadasxva saukeTeso Tvisebebidan iyo Seqmnil. mefis movaleobas saxelmwifos marTva-xelmZRvaneloba, armiis marTva sagareo politikis warmarTva da gadasaxaxadebis akrefis xelmZRvaneloba warmoadgenda, amavdroulad mefe umaRlesi mosamarTlec iyo, romelic uSualod wyvetda yvelaze mniSvnelovan sakiTxebis.

brahmanuli ideologiis sapirispirod Zv. w. aRricxvis VI saukuneSi iqmneba axali religiuri mimdinareoba **budizmi**, romelic Zvelinduri politikur-samarTlebrivi ideologiss erT-erT umniSvnelovanes ideologias warmoadgens.

budismnis fuZemdebelia sidharti, Semdgom ki budad wodebuli (buda sanskritze sxivmosils, ganaTlebul, brZens niSnavs).

buda da misi mimdevrebi aRiarebdnen yvela adamianis zneobrivs-sulier Tanasworobas da aktitikebdnen mosaxleobis dayofas varnebad; “brahmani” budistebisaTvis aris ara privilegirebuli varnis wevri, aramed yoveli adamiani. budisturi interpretaciiT dxarma warmogvidgeba, rogorc bunebrivi kanonznzomiereba, bunebiTi kanoni. budizmis mixedviT dauSvebelia borotebisaTvis borotebisa da Zaladobis dapirispireba. sainteresoa sxamapadaSi gamovlenili busizmisaTvis samaxasiaTebeli sasjelis masStabebi – bralis ararsebobisas dauSvebelia sasjelis gamoyeneba.

budistebi miuTiTebdnen gadarCenis individualur gzasა da nirvanaze, rac imis maniSnebelia, rom budizmisaTvis damaxasiaTebelia ertgvari uyuradReboba arsebuli, realuri politikur-samarTlebrivi movlenebisaTvis. TandaTanobiT budizmis mimdevarTa ricxvi matulobda da, amis paralelurad, izrdeboda misi mniSvnelobas, **aSokis** mmarTvelobis periodSi qr. S.-mde III saukuneSi budizmi saxelmwifo religiad gamocxadda.

Zveli indoeTis politikuri problemebi warmocenilia vrcel traqtatSi, romelic CvenTvis “arTxaSastras” saxeliT aris cnobili; misi Semqmneli savaraudod unda iyos kautilia.

arTxaSastra dawvrilebiT Seicavs cnobebis mefis administraciis, kanonmdeblobis sasamarTlos, mmarTvelobis saSinao Tu sagareo politikis Sesaxeb. arTxaSastra saxelmwifos fuZemdeblur principad miiCnevs mosaxleobis katebad dayofas da miesalmeba saxelmwifoSi arsebul monobasic. arTxaSastras mixedviT mefe valdebulia daicvas da Seasrulos kanonebi, magram SesaZlebelia kanonebi zogjer cdebodnen da ewinaaRmdegebodnen mefis xelisuflebas, am SemTxvevaSi saqme unda gadawydes saerTo sargeblobisaTvis.

arTxaSastras avtori udides ubedurebad miiCnevs qveynis SigniT areulobas. swored qveynis SigniT gadatrialebis SaSualeba aiZulebs arTxaSastras avtors eZebos sxvadasxva gzebi da saSualebebi, riTac ganmtkicebul da SenarCunebul iwneba sazogadoebrivi wyobileba.

3. konfuZis politikuri da samarTlebrivi Sexedulebani.

- CineTsi pirveli monaTmflobeluri saxelmwifo Cv. w. aRricxvamde meore aTaswleulis Sua xanebSi camoyalibda. Zveli CineTis politikur-samarTlebrivi moZRvrebani mocemulia Cineli filosofosis **konfucis** anu **kon fuZis** SromebSi, romelebis udides zegavlenas axdenda CineITa msolfmxedvelobasa da cxovrebis wesze.

konfuci aviTarebda saxelmwifos patriarqalur Teorias, igi saxelmwifos ganmartavda rogorc did ojaxs (mag.:imperatoris xelisufleba – mamis xelisufleba), sadac umcrosebi emorCilebian ufrosebs. konfuci gvevlineba mmarTvelobis aristokratiuli koncefcis momxred.

konfuci erTmaneTisagan asxvavebda keTilSobilebsa da mdabioebs. keTilSobilebi arian adamianebi, romeltac unda marTon sazogadoeba da daamyaron samagaliTo wesrigi, xolo mdabioebi, piriqiT, unda emorCilebodnen keTilSobilebs.

konfuci mmarTvelobis araZalismiერი meTodebis momxrea. igi mouwodebda mmartvelebs, Cinovnikebsa da qveSevrdomebs TavianTi urTierToba saTnoebaze daemyarebinaT. qveSevrdomebis ZiriTadi saTnoeba ZiriTadad mmarTvelebisadmi erTgulebaSi mdgomareobda. saTnoebis principiT mmarTveloba Tavisi arsiT upirispirdeba kanonebis safuZvelze mmarTvelobas. igi aRniSnavs, rom Tu xalxis mmartveloba ganxorcieldeba kanonebis meSveobiT wesrigis dacva moxdeba sasjelis SiSiT, xolo Tu mmarTveloba ganxorcieldeba saTnoebis principebze dayrdnobiT - xalxs, imis nacvlad rom gaeqces kanonebs, eqneba sircxvilis grZnoba da gamoswordeba.

konfucis uaryofiTi damokidebuleba pozituri kanonmdeblobisadmi ganpirobebulia msi kavSiriT sastik sasjelTan.

sakuTriv saTnoeba ki konfucis azriT aris eTikur-samarTlebrivi normebisa da principebis farTo kompleqsi, romelSic Sedis :

- a. ritualis wesebi;
- b. kacTmoyvareoba;
- g. zrunva adamianebez;
- d. mokrZalebuli damokidebuleba mSoblebisadmi;
- e. mmarTvelis erTguleba da a.S.

konfuci uaryofidad afasebda sagareo omebs, Cinuri samefoebis dapyrobiT laSqrobebs erTmaneTis an sxva xalxebis – barbarosebis, winaaRmdeg.

bolos, unda iTqvas, rom konfucis moZRvreba safuZvlad daedo CineTis religias **konfucionalizms**, romelic CineTis saxelmwifo religia gaxda.

4. legistebisa da lao Zis politikuri da samarTlebrivi Sexedulebani.

- konfucianelobis sawinaaRmdego politikur-samarTlebriv moZRvrebas warmoadgenda legizmi, romlis ZiriTadi ideebi Camoyalibebulia Zv. w. aRricxvis IV saukunis traqtatSi “**San Ziun Su**”, traqtatis mteli rigi Tavebi dawerilia TviT **gensun ianis** mier, romelic **San ianis** saxeliTaa cnobili.

San iani asabutebda kanonebisa da sastiki sasjelebis aucileblobas. igi upirispirdoboda konfucionalur warmodgenebs da akritikebda maT.

legistebis Sexedulebebi kanonebis sisastikeze mWidroada dakavSirebuli maT warmodgenebze mosaxleobisa da xelisuflebis Soris urTierTobebze. am urTierTobebis antagonisturi xasiaTi aqvs.

“rodesac xalxi Zlieria tavis xelisuflebaze, saxelmwif sustia; rodesac xelisufalni arian Zlierni Tavis xalxe, armia uZlevelia”

San iani metad did mniSvnelobas aniWebda koleqtiuri pasuxismgeblobis prinsips da eswrafvoda mis danergvas, rac imaSi gamoixateboda, rom ojaxebe CineTSi xuTeulebad da aTeulebad iyofoda; isini urTierTdakavSirebulni arian erTmaneTTan wriuli TavdebobiT, rac xelisuflebas ufro amtkicebda.

legisturi Sexedulebebis erT-erTi yvelaze cnobili gamziarebeli iyo **faZias** skolis warmomadgeneli **xan fei**, romelmac warmogvidgina Tavisi metad mnisvnelovani naSromi **“xan fei Zi”**

xan fei cdilobda konfucianuri da daosuri cnebis legistur interpretacias.

xan fei miiCnevda, rom ar aris sakmarisi mmartvelobis ganxorcieleba mxolod da mxolod mkacr da sastik kanonebze dayrdnobiT. am mxriv igi garkveulwilad akritikebda San ians. igi aucilebel elementad miiCnevda kanonebis cvlilebas drois Sesabamisad. rogorc ukve vTqviT xan fei cdilobda konfucianuri da daosuri cnebis legistur interpretacias da am Zalisxmevis sedegad ukve Zv.w, aRricxvis II saukuneSi CineTis oficialuri ideologia Seicavda rogorc legizmis, aseve konfucionalobis debulebebs.

- Zveli CineTis politikur moZRvrebebs Soris udiddesi mniSvneloba eniWebda **daosizms**, romlis fuZemdeblad iTvleba **lao-Zi**, romlis Sexedulebebi Camoyalibebulia wignSi **“dao de Zini”**.

daosizmSi mniSvnelovania umoqmedobis prinsipi, aqtiuri moqmedebisagan Tavis Sekaveba. lao-Zi Tanamedrove kulturis, adamianTa socialur-politikuri uTanasworobis, xalxis umZimesimdgomareobis umTavres mizezas QeSmariti daosagan gadaxvevas miiCnevs.

amasTanave, unda itqvas, rom mkveTrad akritikebda da gmobda lao-Zi yovelgvar Zaladobasa da omebs. mefebs mouwodebda SeekavebinaT Tavi sxva qveynebis dapyrobisagan, radgan iq, sadac jari iyo, mxolod sarevelebiRa izrdeboda.

5. piTagorasa da heraklites politikuri da samarTlebrivi Sexedulebani.

- **piTagora** iyo Zveli berZeni filosofosi da maTematikosi, romlis SexedulebebSi aristokratiulma ideebma hpova gamoxatuleba.

rac Seexeba piTagoras politikur Sexedulebebs, igi asabutebda, rom yvela damians esaWiroeba patroni, amitom igi unda amorCilebodes wesrigs. adamianTa sazogadoebisaTvis yvelaze didi borotebaa upatronoba. amitom piTagora miiCnevda, rom adamianTa garkveuli jgufi unda emorCilepndes mmartvelebs da pativs scemdes kanonebs, mSoblebs.

piTagoras azriT, mmarTvelebi warmoadgenen gansakuTebuli Tvisebebis matarebel adamianebs, rogorc gonebrivad, ise fizikurad. piTagora aseve udides mniSvnelobas aniWebda aRzrdas, mis politikur ideals Seadgenda iseTi saxelmwifo romelsac marTaven filosofosebi, sulierad da inteleqtualurad maRalganviTarebuli adamianebi.

- antikuri azrovnebis istoriaSi mniSvnelovani adgili ukavia heraklites moZRvrebebs. misi politikur-samarTlebrivi Sexedulebebi mWidrodaa dakavSirebuli zogadfilosofiur debulebebTan. heraklite miiCnevda, rom adamianTa umravlesobas ar esmis sayoveltao logosisa (logos – azri, goneba, kanoni, samyaaros gonieri sawyisi).

heraklite ganaxsvavebda bren adamianebsa da ugunurebs, ukeTesebsa da uaresebs da amartlebda socialur-politikur uTanasworobas; igi ambobda:

“brZolaa yovlis mama da mbrZanebeli, erTni man RmerTebad Seqmna, meoreni – adamianebad; erTT monoba arguna wilad, meoreT – meufeba.

heraklite xazs usvams, rom xalxi ise unda ibrZodes kanonebisaTvis, rogorc sakuTari qalaqis kedlebisaTvis.

heraklite akritikebs demokratias, sadac marTavs brbo da ukeTesebs adgili ar aqvT. igi saukeTesoTa mmarTvelobis momxrea. igi ambobs, rom urCevnia erTi aTi aTass, Tu is erTi saukeTeso.

6. demokrites politikuri da samarTlebrivi Sexedulebani.

- **demokrite** aris monaTmflobeluri demokratiis momxre, samrewvelo da savaWro wreebis interesebis gamomxatveli, antikuri materializmis erT0erTi TvalsaCino warmomadgeneli, romelic asabutebs, rom yvela nivTi Tu sxuli Sedgeba umciresi nawilakebisagan – atomebisagan.

demokrite aviTarebs Tavuis mosazrebebs sazogadoebisa da saxelmwifos Sesaxebac: misi azriT adamianebi pirvelad cxovrobdnen jogebad, romelebsac ar gaaCndaT bina, tansacmeli da saWmelis maragi. ma Tar hyavdaT arc mefeebi da arc mmarTvelebi, amitom adgili ar hqonda Cagvras. mogvianebiT ki, adamianebsa iswavles cecxlis gamoyeneba, gadavidnen miwaTmoqmedebaze.

demokrites azriT, adamianebsa bevri ram iswavles cxovelebisagan. magaliTad, obobisagan iswavles qsova, mercxlebisagan – saxlis aSeneba, bulbulisagan da gedisgan - simRera.

demokrites moZRvrebebSi didi adgili uWiravs moralur darigebebs, rom adamiani zomierad unda iqceodes sazogadoebaSi, ar unda eswrafvodes siamovnebas da gancxromas. misi SexedulebiT, bedniereba damokidebulia ara simdidreze, aramed adamianis sulier ganwyobaze, amitomac srulebiT SesaZlebelia, rom Raribi adamianic iyos bednieri. demokrite mouwodebs Raribebs, rom ar gamoekidon simdidres da ar iyvnen xarbebi.

demokrite monobis winaaRmdegi rodia; igi monobas adamianTa SekavSirebis formad Tvlis. saxelmwifo mas miaCnia udides dasayrdnobad, vinaidan xsenebulis gareSe araferi ar arsebobs.

demokrite udides mniSvnelobas aniWebs kanonebsa da kanonierebas, igi kanonebis Camoyalibebis mizezad adamianTa Soris Camovardnil mtobas Tvlis da kanonebi zedmeti iqneboda rom ara Surianebsa da borotebis arseboba.

da bolos, demokrite demokratiis momxrea, igi icavs zomier cenzian demokratias.

7. sofistebis politikuri da samarTlebrivi Sexedulebani.

- upirveles yovlisa aRvnisnoT vin iyvnen sofistebi; sofistebi iyvnen maswavleblebi, romlebic garkveuli sazRauris sanacvlod axalgazrdobas aswavlidnen sibrZnesa da oratorul xelovnebas.

erTmaneTisagan asxvavebdnen ori Taobis sofistebis :

a) ufrosi Taobis sofistebi - **protaora, gorgiusi, hipiusi, antifone da prodike;**

b) umcrosi taobis sofistebi – **likofroni, Trazimaqe, kalikle, alkidami;**

sofistebi Taviant Sexedulebebs ayalibeben saxelmwifosa da samarTalzec. sofistebi akritikebdnen mtkiced Camoyalibebul tradiciul Sexedulebebs; sofistebis umravlesoba emxroboda demokratiul respublikas.

sofistebis Sexedulebebi asaxulia platonisa da aristoteles SromebSi;

saxelmwifosa da samarTlis sakiTxebi gaSuqebulia sofistebis ufrosi Taobis warmomadgenlis **protagoras** SromebSi. protagora aviTarebs mosazrebas imis Sesaxeb, rom codna aris SefardebiTi, aseve SefardebiTia Cveni Sexedulebebi sikeTesa da borotebaze. mag., kakis kvla borotebaa, magram mrtis mokvla qebis Rirsia; amos dros gaqceva sircxvilia, magram Sejibris dros – qebas imsaxurebs da a.S.

saxelmwifosa da samarTlis warmoSobis sakiTxi protagora ar iziarebs miTs imis Sesaxeb, TiTqos saxelmwifos warmoSobamde oqros xana ar arsebobda. igi miuTiTebis, rom saxelmwifos warmoSobamde RmerTma aswavla adamianebs politikuri xelovneba. protagora aviTarebs mosazrebas, rom yvela adamiani Tanabrad unda monawileobdes saxelmwifos marTvis saqmeSi.

protagora erTmaeTs adarebs samarTlis normebsa da bunebiTI samarTlis normebs. amasTan, protagora adamianTa bunebiT mdgomareobas samoqalaqo mdgomareobas amjobinebs da miuTiTebis, rom bunebiTI mdgomareobis drs warmoebda omebi yvelas winaaRmdeg. protagora aqebda aTenis demokratiul kanonebs da moiTxovda maT dacva-Sesrulebas.

sxva ufrosi Taobis sofistebis warmomadgeneli gorgiusi da hipiusi miuTiTebdnen, rom kanoni aris saxelmwifo xelisuflebiss mier dadgenili aqti. hipiusi erTmaneTs bunebiT samarTlianobasa da kanoniT samarTlianobas, igi miuTiTebis, rom kanoni aris tirani adamianebisatvis da misi moTxovna ar Seesabameba adamianis bunebas.

ufrosi Taobis sofistebisagan gansxvavebiT umcrosi Taobis sofistTa umravlesoba antidemokratiuli Sexedulebebis matarebelia. Trazimaqe sa,arTals acxadebs Zalad, misi TqmiT, samarTali aris is, rac awyobT xelisufalT, mmartvelebs, imaT, visac Zala aqvT. amiT igi amarTlebs warCinbeulTa umciresobis batonobas umravlesobaze; kalikle, Trazimaqes msgavsad, ukmayofiloa xalxis farTo monawileobiT saxelmwifo saqmianobaSi da saqmes ise xatavs, TiTqos Raribebi aSeneben mdidrebs da kanonebs Raribebi adgenen, rac bunebis sawinaaRmdegoa.

8. sokrates politikuri da samarTlebrivi Sexedulebani.

- sofistebis msgavsad, sokratec sibrZnismetyvelad Tvilda Tavis Tavs da axalgazrdobis aRzrdis saqmes emsaxureboda, magram sokrates moZRvrebada didad gansxvavdeboda sofistebis moZRvrebisagan.

sokrates filosofiis amosavali debuleba iyo tezisi: **“me vici is, rom arafers ar vici”**. aRniSnuli ironiuli Tavis damdableba mimarTuli iyo sofistebis winaaRmdeg.

sokrate miuTITebda, rom grZnobiTi aRqmeni jer kidev ar ais codna, aramed azri, mosazreba. sokrates azriT, namdvili codna SesaZlebelia mxolod zogadi debulebebis meSveobiT. sokrate bunebaTmcodneobis winaaRmdegi iyo. misi azriT, pirvel adgilze unda iyos sazogadoebaTmcodneobis sakiTxebis Seswavla, xolo Semdgom-bunebismcodneobis.

sokrates cnobili Tezisia: “Seican Tavi Seni” , mxolod sakuTari Tavis Secnobis Semdeg icis adamianma ra aris misTvis sasargeblo da ra - arasasargeblo.

sokrate uaryofiTad iyo ganwyobili da akritikebda aTenis demokratias, misi ideali aristokratiuli wyobilebaa. aristokratia sokrates moswons imdenad, ramdenadac e saris saxelmwifo, romelsac ganageben mcire, magram mcodne da momzadebuli adamianebi. sokrate cdilobs gaamarTlos umciresobis batonoba da miuTITebs, rom es aris “samefo xelovneba”. samefo xelovnebaSi ki yvela rodi daiSveba. mefeebi da gameblebi isini ki ar unda iyvnen, vinc skiptras atarebs an SemTxvevT moxvda samefo taxtze, aramed isini visac SeuZliaT marTon”.

sokrate akritikebda aseve aTenis demokratiis umaRles organos – saxalxo krebas, romelic ZiriTadad Sedgeboda xelosnebisa da vaWrebisagan. swored isini eswrebodnen mudmivad saxalxo krebas sxva fenebisgan gansxvavebiT.

sokrate saintereseo Sexedulebebs gamoTqvams samarTlis Sesaxebac; misi aziT, arseboben dauwereli anu “RvTaebrivi kanonebi”, romelTac yovlisSemZle Zala aqvT da romelnic adamianTa mier dawerili kanonebis safuZvels warmoadgendnen. dauwereli kanonebi, magaliTad, RmerTebisadmi morCileba, mSoblebisadmi pativiscema, dawerili kanonebisadmi morCileba da sxva. miuxedavad dauwereli kanonebisadmi primatis miniWebisa, sokrate didad afasebs daweril kanonebs, maT dacvas. misi azriT, adamianTa mier dawerili kanonebi icavs sazogadoebas TviTnebobisagan. amis Zalian kargi da naTeli magaliTia platonis mogoneba sokrates bolo dReebTan dakavSirebiT; sasikvdilo sasjelis aRsrulebamde sokratesTan Sesvla moaxerxa misma erT-erTma megobarma, romelmac SesTavaza cixidan gaqceva; sokratem mtkice uari gTanaxada da Tqva, rom yvela adamiani usityvod unda emorCilebodes da icavdes kanonebs.

9. platonis Sexedulebani saxelmwifosa da samarTalze.

- platonis filsofia, unda iTqvas, rom obieqturi idealizmis filsofiaa. platonma SromaSi “**saxelmwifo**” Camoayaliba idealuri sazogadoebisa da saxelmwifos proeqti, sadac akritikebs aTenis demokratias da spartis aristokratiuli wyobilebis sasargeblod ixreba. platonis azriT, saxelmwifos unda marTavdnen filsofosebi, romelnic arian mcodneni da SeuZliaT wamoayenon ideebi. misi azriT, filsofosebi adamianTa is kategoriaa, romelTa movaleobasac saxelmwifos marTva Seadgens.

platoni aRniSnavs, rom rodesac gilsofosebi ganaxorcieleben xelisuflebas, maSin isini ixelmZRvaneleben TavianTi SexedulebebiT da ara kanonebiT, radganac isini uSualod Wvreten ideaTa samyaros da amis mixedviT uxelmZRvaneleben saxelmwifos.

platonis idealur saxelmwifoSi Tavisufali mosaxleoba dayofilia sam wodebad, rac Tandayolili obieqturi movlenaa misi azriT.

1. filsofosebi, anu saxelmwifos gameblebi;

2. meomrebi, anu saxelmwifos damcvelebi;

3. xelosnebi da miwaTmoqmedni, romlebic qmnia materialur dovlaTs;

platoni cal-calke axasiaTebis wodebebs da miuTiTebis, rom meomrebi da filosofosebi gansakuTrebuli rangis adamianebi arian, romlebic ganTavisuflebulni arian yovelgvari sxva saqmianobisagan, garda Sesabamisad saxelmwifos marTvisa da samxedro saqmisa.

platonis mtkicebiT, filosofosebsa da meomrebs Tanaziari koleqtiuri sakuTreba unda hqondeT; meomrebi yvelafers unda Rebulobdnen sazogadoebisagan, am ukanasknelT ar unda gaaCndeT saerTo ojaxi, unda cxovrobdnen erTad da hyavdeT saerTo colebi. qalebi idealur saxelmwifoSi gaTanabrebuli arian mamakacebTan; pirveli ori wodebisaTvis ojaxi Cveulebrivi gagebiT ar arsebobs.

platonis idealur saxelmwifoSi didi yuiradReba eqceva moqalaqeTa saxelmwifoebrivaRzrdas; am saxelmwifoSi bavSvebi unda izrdebodnen saxelmwifos mier garkveuli programis mixedviT da am saqmes unda xelmZRvanelobdnen specialuri Tanamdebobis pirebi.

idealur saxelmwifosTan dakavSirebiT, platoni exeba saxelmwifos formis sakiTxsac. misTvis idealuri saxelmwifo formaa aristokratia, romelSic batnoben saukeTsoni, brZeni adamianebi, filosofosebi. aristokratiis Semdeg platoni asaxelebs timokratias, romelSic batnoben uZlieresni da umamacesni; Semdgom asaxelebs oligarqias, romelSic xelisuflebas axlorcieleben mdidrebi; Semdeg, platonis azriT, modis demokratia, sadac xalxi gamgeblobs; yvelaze uares saxelmwifo formad platons tirania miaCnia.

ufro mogvianebiT daweril SromaSi "**kanonebi**" platoni gvTavazobs idealuri saxelmwifos meore proeqts; aqac platoni kvlav momxrea mamakacisa da qalis uflebrivi Tanasworobisa, axalgazrdobis saxelmwifoebrivi aRzrdisa; am proeqtis mixedviT saxelmwifos unda ganagebdes ara ubralo xalxi, aramed aristokratia.

amasTan erTad, aRniSnul proetebSi gansxvavebebsac vpoulobT:

1. meore proeqtSi mTlianad uaryofilia koleqtiuri sakuTrebis idea da platoni qadagebs kerZo sakuTrebis uflebas, Tumca metad didi SezRudvebiT;
2. sacxovrebeli Senobebi saxelmwifo sakuTrebaSi Sedis, romelic nawildeba mosaxleobaSi;
3. mTeli mosaxleoba qonebrivi mdgomareobis mixedviT otx Tanrigad iyofa. adamianTa politikuri uflebebis miniWeba xdeba ara marto piradi monacemebis mixedviT, aramed qonebrivi mdgomareobis gaTvaliswinebiTac. simdidresa da siRaribes Soris mkveTri kontrastis aRmofxvris mizniT, platoni winadadebas izlevva dawesdes qonebis SeZenis garkveuli zRvari, romelis gadacdenis Semdeg qoneba saxelmwifo sakuTrebaSi gadava;
4. is pirni, vinc fizikur Sromas ewevian Tavisufal moqalaqeTa siidan amoiricxebian (magaliTad, miwaTmoqmedebas axlorcieleben monebi);
5. moqalaqeebi cxovroben monaTa da xelosanTa xarjze, saxelmwifo vaWroba metad izRudeba, moqalaqeebs igi ekrZalebaT. vaJroba metekebisa da ucxoelebis saqmea;
6. saxelmwifoebriv wyobilebad kvlav aristokratiuli respublikaa dasaxelebuli, Tumca saxelmwifoSi moqmedebs saxalxo kreba, romelSic monawileobs yvela moqalaqe;

7. axali proeqtis mixedviT saxelmwifos saTaveSi unda iyvnen ara filosofosebi, aramed uxucesebi obieqturad moazrovn e adamianebi, uxucesTa mier sazogadoebrivi cxovrebi sxvadasxva sakiTxi wydeba ara uSualod maT pirad Sexedulebebze dayrdnobiT, aramed kanonebis mixedviT;

8. sazogadoebrivi wyobis mtkiced dacvas platoni did mniSvnelobas aniWebs religiis Sesaxeb proeqtSi; aq platoni miuTiTebis, rom urwmunoebas mivyavarT areulobamde.

sakiTxebi wyaroebis mixedviT:

10. Trazimaqes Sexeduleba samarTlianobaze (platonis dialog "saxelmwifos" mixedviT).

- Trazimaqes azriT samarTlianoba sxva ara aris ra, Tu ara is, rac xelsayrelia yvelaze ZlierTaTvis.

Trazimaqes azriT sxvadasxva saxelmwifos wyobileba an tiraniulia, an demokratiuli, an kidev aristokratiuli. yoveli xelisufleba cdilobs, misTvis xelsayreli kanonebi hqondes. demokratia demokratiul kanonebs aqveynebs, tirania – tiraniuls da ase Semdeg. kanonebis gamoqveynebis Semdeg ki acxadeben, qveSevrdomTaTvis samarTliania is, rac xelsayrelia xelisuflebisaTvis; da vinc kanonebs arRevs, isini sastikad sjian mas, rogorc kanonierebisa da samarTlianobs xelmyofs.

yvela qveyanaSi samarTlianobas erTi da igive ramaa miCneuli, saxeldobr is, rac arsebuli xelisuflebisaTvis xelsayrelia.

Trazimaqe da sokrate TavianTi damaTis dros SeTanxmdnen ramodenime debulebaze:

1. samarTliania emorCilebode xelisufalT:
2. xelisufalni ama Tu im saxelmwifosi Seumcdarni ar arian da SeiZleba cdebodnen;
3. sakanonmdeblo saqmianobis zogierT kanons SesaZlebeliamarTebulad adgendnen, zogierTs ki – aramarTebulad;
4. marTebulad dadgenili kanonebi xelsayrelia xelisufalTaTvis, umarTebulod dadgenili ki – saziانو;

zemoT CamoTvliITagan skoratem daaskvna, rom xelisufalni, romelTa gankargulebiTac qveSevrdomebi valdebulni arian asrulebdnen maT dadgenilebeps, zogjer TviTonve cdbian imis SerCevaSi, Tu ra aris maTTvis xelsayreli, qveSevrdomTa mxriv ki samarTliani iqneba Seasrulon xelisufalTa nebismieri gankarguleba, maT Soris, xelisufalTaTvis arasasargebloc ki.

roca xelisufalT uneblieT gamoaqvT imnairi dadgenileba, rac TviT maTTvisvea saziانو, Tumca mainc samarTliania misi Sesruleba.

gabrazebuli Trazimaqe cdilobs, rom Tavisi Sexeduleba ufro mkafiod gamoxatos da ambobs, rom SeuZlebelia, rom eqimi ewodos im adamians, vinc avadmyofis mkurnalobisas Secdomas Secdomaze uSvebs, SeuZlebelia moangariSed miiCneodes is, vinc angariSSI cdeba. Trazimaqes azriT, gamoTqmebi "eqimi cdeba", moangariSe cdeba", gramatikis maswavlebeli cdeba", sxva araferia, Tu ara sityvis masala; sinamdvileSi ki arcerTi maTgani arc deba, arc brZeni, arc xelosani, da miT umetes, arc xelisufali.

xelisufali, Tu is marTlac namdvili xelisufalia, Secdomebs ki ar uSvebs, aramed Seucdomlad adgens, ra aris misTvis yvelaze umjobesi, da es dadgenileba aucileblad unda Seasrulos yvelam, visac misi qveSevrdomi hqvia. daskvnis saxiT, is kidev erTxel imeorebs, rom samarTlianobas uwodebs imis Sesrulebas, rac xelsayrelia yvelaze ZlierTaTvis.

11. sokrates apologia (qsenofontis wignidan “mogonebebi sokrateze” sokrates apologia”).

თავდასაცავი სიტყვისას სოკრატე სხვა რამეებზე უფრო მეტად საუბრობდა, ვიდრე მის წინააღმდეგ აღძრულ საქმეზე. რაზეც ჰერმოგენემ ურჩია, რომ უმჯობესი იქნებოდა იმაზე ეფიქრა თუ როგორ დაეცვა თავი, რადგან ხშირად სიტყვის გავლენით კლავენ უსამართლოებს, ხოლო ხშირად ათავისუფლებენ დამნაშეველებს მათი შესაცოდებელი სიტყვის ან გულის მოსაგები ლაპარაკის გამო. ამაზე კი სოკრატემ უპასუხა, რომ მან მთელი თავისი ცხოვრება თავის დაცვის ზრუნვაში გაატარა, რაც იმაში გამოიხატება, რომ მას არც ერთი უსამართლო საქმე არ ჩაუდენია და სწორედ ეს იყო თავდაცვის საუკეთესო საშუალება მისთვის.

სოკრატეს მიაჩნდა, რომ დრო იყო სიკვდილისა, მას არავისთვის დაუთმია რომ მასზე უკეთ ეცხოვრა, რადგან მთელი ცხოვრება ღვთისმოსაობასა და სამართლიანობაში გაატარა. სიცოცხლის გაგრძელება კი ამ შემთხვევაში სიკვდილისათვის ხარკის ხდა იქნებოდა, რადგან უარესად დაინახავდა, ნაკლებს გაიგონებდა, ვეღარ ისწავლიდა და რაც ნასწავლი ჰქონდა ისიც დაავიწყდებოდა.

ამასთან ერთად სოკრატე თავისი ასაკისთვის შესაფერის დროს ასრულებდა სიცოცხლეს, ყველაზე ადვილი სიკვდილით, რაც შეიძლება მოიძებნოს და თანაც მეტ სიბრალულს აღძრავდა სიცოცხლესთან გაყრის მიმართ, რადგან სიცოცხლეს საღი სხეულითა და სიყვარულის მატარებელი სულით ეცლებოდა. სოკრატეს სიკვდილი ერჩივნა მონურად სიცოცხლის თხოვნასა და სიკვდილზე ბევრად უარესი ცხოვრების თრევას.

სოკრატეს ბრალად დასდეს, რომ ის არ აღიარებდა ღმერთებს, რომელთაც სახელმწიფო აღარებს, შემოჰყავდა სხვა, ახალი დემონები და ახალგაზრდებს რყვნიდა

სოკრატემ ამაზე უპასუხა რომ ის დამსწრეთა თანდასწრებით მუდამ წირავდა მსხვერპლს საყოველთაო დღესასწაულებზე და საჯარო საკურთხეველზეც. ამასთან ახალი დემონების შემოყვანაში არ იგულისხმებოდა ღვთის ხმა, რომელიც მას ევლინებოდა და აუწყებდა თუ რა უნდა გაეკეთებინა. ეს ხმა სხვა ადამიანებსაც ჩაესმით, იმის განსხვავებით რომ ისინი ამას ფრინველსა და იღუმალ ხმებს მიაწერდნენ, ხოლო სოკრატე დემონის სახელს უკავშირებდა. სოკრატეს ასევე მრავალჯერ განუცხადებია ღვთის გადაწყვეტილება, რომელშიც არასდროს შემცდარა.

სოკრატე თავის აპოლოგიაში დასძენს, რომ სხვებზე ნაკლებ ემონება ხორციელ განცხრომას, არავისგან არ იღებს საჩუქარსა და ქირას. მას დაუმსახურებლად არ უწოდებენ ბრძენ კაცს, რადგან არადროს შეუწყვეტია სიკეთის ძიება და შესწავლა. მისი ღვაწლის დასტურია ის, რომ მრავალი ადამიანი ცდილობს მისთვის ძღვენის გაკეთებას, მაშინ როცა სოკრატეს არ შეუძლია იმავეთი უპასუხოს. თუმცა მას ძვირათღირებული განცხრომის საგნების ყიდვას ურჩევნია თავის სულში მონახოს მამატკობელი საგნები.

სოკრატეს მიაჩნდა, რომ მისი მიზეზით არც ერთი ღვთისმოსავი არ გახდა ღვთისმკრეხელი, მას არც მოკრძალებული ადამიანი გაუამპარტავებია, ზომიერად მსმელი გაულოთებია ან თუნდაც შომისმოყვარე უქნარა გამხდარიყო. თუმცა მას ბრალი იმაშიც დასდეს, რომ ახალგაზრდები სოკრატეს უფრო მეტად უჯერებდნენ ვიდრე თავიანთ მშობლებს. რაზეც სოკრატემ მარტივად მიუგო: როდესა საქმე ჯანმრთელობას ეხება ამ საკითხში ექიმს უფრო ენდებიან ვიდრე მშობლებს, სახალხო კრებებზეც გონიერ მჭევრმეტყველებს უფრო უეჯერებენ ვიდრე ნათესავეებს, ხოლო სტრატეგოსების არჩევისას უპირატესობას გამოცდილ მეომრებს ანიჭებენ. ხოლო ისეთ საკითხში როგორც აღზრდაა რა გასაკვირია რომ ახალგაზრდები მშობლებზე მეტად მას უჯერებდნენ.

სოკრატე სულაც არ აპირებდა სიცოხლის გამო ხვეწნა-მუდარას. როდესაც მას გამამტყუნებელი განაჩენი გამოუტანეს მისმა მეგობრებმა სოკრატეს გატაცება მოინდომეს. თუმცა სოკრატეს თქვა რომ არ არსებობდა ისეთი ადგილი სადაც სიკვდილი არ მოაღწევდა, ხოლო თავის დაჯარიმებას დანაშაულის აღიარებად მიიჩნევდა.

აღსანიშნავია რომ სოკრატეს მოწინააღმდეგენიც კი ვერ ამბობდნენ, რომ მან ისეთი ბოროტმოქმედება ჩაიდინა, რომელიც სიკვდილით დასჯას ექვემდებარება, ესენია: ტაძრების ძარცვა, კედლების შეტეხა, თავისუფალი კაცის მოტაცება და სახელმწიფოს ღალატი. სოკრატე ამაყობდა იმით, რომ არავის მიმართ უსამართლობა არ ჩაუდენია, არავინ უარესი არ გაუხდია და უნაგაროდ ასწავლიდა იმ სიკეთეს რაც კი შეეძლო ესწავლებინა.

ხოლო მეგობრების წუხილით რომ ის უსამართლოდ კვდებოდა სოკრატემ სიცილით მიუგო რომ განა მათ ერჩიათ სამართლიანად მომკვდარიყო ვიდრე უსამართლოდ. სოკრატე სამსჯავროდან თავაწეული წავიდა და იქ მყოფები იმით დაამშვიდა, რომ მას დაბადების დღიდანვე ბუნებისგან ჰქონდა მოსჯილი სიკვდილი.

12. sokrates Sexedulebani samarTlianobasa da kanonebze, sokrates Sexedulebani mmarTvelobis formebeze (qsenofontis wignidan “mogonebebi sokrateze”, “sokrates sapologia”).

თავის აზრს სამართლიანობაზე სოკრატე არ მალავდა და ამას საქმიტაც ამჟღავნებდა. პირად ცხოვრებაში ყოველთვის ადათ-წესებს მისედევდა, ხოლო, როგორც მოქალაქე, ყოველთვის კანონებს ამორჩილებოდა. როცა სახალხო კრების თავმჯდომარე გახდა, ხალხს ნება არ დართო კანონის წინააღმდეგ ჩაეტარებინა კენჭისყრა. ასევე ოცდაათის მმართველობა თუ რაიმე კანონსაწინააღმდეგო საქმის აღსრულებას უბრძანებდა სოკრატე ასეთ ბრძანებას არ ემორჩილებოდა.

მეღეტემ რომ მის წინააღმდეგ ბრძანება აღძრა, სოკრატე იმათ მსგავსად როდი მოიქცა, რომლთაც სჩვევიათ სასამართლოში მსაჯულთა გულის მოსაგებად ილაპარაკონ, იმოქმედონ, იმლიქვნელონ და კანონების საწინააღმდეგო თხოვნა დაიწყონ, სოკრატემ არამ და არამც არ მოინომა კანონთა საწინააღმდეგოდ მოქცეულიო სასამართლოში. სოკრატეს ერჩინა მომკვდარიყო როგორც კანონთა ერთგული, ვიდრე ეცხოვრა ვითარცა მათ დამრღვევს.

სამართლიანობის შესახებ სოკრატე ხშირად საუბრობდა, თუმცა ერთ-ერთი ყველაზე მეტად საინტერესო საუბარი სამართლიანობის შესახებ ჰქონდა ჰიპია ელიდელთან.

სოკრატე ამბობდა, თუ კაცს სურს ვინმე ხარაზი ან დურგალი, მჭედდელი ან მეეტლე გახადოს, სულაც არ უჭირს სასურველი ხელობის სასწავლად იგი ოსტატთან გაგზავნოს, მაგრამ როცა კაცი მოინდომებს სამართლიანობა შეისწავლოს, ანდა შვილს ან თავის მონას ასწავლოს ეს საქმე, როდი იცის ამ წადილის შესასრულებლად სად წავიდეს, ვის მიმართოს. ჰიპია გაკვირვებული იყო იმით, რომ სოკრატე სულ ერთსა და იმავეს ლაპარაკობდა. რაზეც სოკრატემ მიუგო, რომ სულ ერთსა და იმავეს ლაპარაკობს ერთისა და იმავეს შესახებ. შეუძლებელია ერთისა და იმავეს შესახებ ყოველთვის სხვადასხვა რამე ითქვას, მაგალითად რა ასობისგან შედგება სიტყვა „სოკრატე“, ან რამდენია ორჯერ ხუთი, ხუთჯერ ორი, ეს ყოველთვის ერთი და იგივე იქნება; ხანგძლივი კამათის შემდეგ ჰიპიასთან სოკრატემ გადაწყვიტა ეთქვა მისთვის თავისი აზრი სამართლიანობის შესახებ.

სოკრატე მიიჩნევდა, რომ უსამართლობისგან განრიდება იყო სამართლიანი საქმე, უსამართლობის ჩადენის სურვილი უქონლობა სამართლიანობის საკმარისი მაგალითია; ასევე სოკრატე ამტკიცებდა რომ ის, რაც კანონიერია, სამართლიანია. კანონი კი მოქალაქეების მიერ წერილობით დადგენილი წესებია, რომლსაც ხალხი ასრულებს. კანონიერად იქცევა ხალხი / კაცი თუ საზოგადოებაში დადგენილი წესების მიხედვით მოღვაწეობს, ვინც მათ გადალახავს უკანონოდ, ე.ი. ვინც კანონიერად იქცევა სამადტლიანია, ვინც უკანონოდ უსამართლო.

პირად ცხოვრებაშიც ვინ არის იმ კაცზე მეტად უზრუნველყოფილი, რომ სახელმწიფოსაგან ოდნავადაც არ დაისაჯოს და ხშირად პატივისცემასაც ეწვიოს, თუ არა ის ვინც კანონებს ემორჩილება? ვინ განიცდის ხოლმე ყველაზე ნაკლებ მარცხს სასამართლოებში ჩვეულებრივ ვინ იმაჯვებს ხოლმე აქ? ვისგან მოელიან ყველაზე უფრო სამართლიან მოპყრობას? ვინ ანდობენ, ჩვეულებრივ, ციხე სიმაგრეების მოვლა-პატრონობას, მტრებთან დაზავებას? და ა.შ. თუ არა კანონიერ ადამიანს. სოკრატე ამტკიცებს, რომ კანონიერი და სამართლიანი ერთი და იგივეა.

სოკრატე მეფობასაც და ტირანიასაც შესაძლებელ ხელისუფლებად თვლიდა, ოღონდ ფიქრობდა, რომ ისინი ერთმანეთისგან განსხვავდებოდნენ. მეფობა ხალხის ნებასა და კანონებზე დაქვემდებარებული, დამყარებული ხელისუფლება იყო, ხოლო კანონების გარეშე არსებულ და გამგებლის სურვილზე დამყარებულ მმართველობას კი ტირანიად მოიაზრებდა.

სახელმწიფო წყობილებას, სადაც გამგებლობა კონთა აღმსრულებლებისგან შედგება არისტოკრატის უწოდებდა, იმ წყობილებას, სადაც მმართველობა ქონებრივ მდგომარეობას ეფუძნებოდა პლუტოკრატის უწოდებდა. ხოლო იმ სახელმწიფო წყობილებას, სადაც გამგებლობაში ყოველს ძალუმს შესვლა დემოკრატის სახელს აძლევდა.

13. saxelmwifos Camoyalibeba platonis mixedviT (platonis dialog "saxelmwifos" mixedviT).

პლატონი მიიჩნევს, რომ სამართლიანობა არამხოლოდ ადამიანს, არამედ სახელმწიფოსაც ახასიათებს. ამასთანავე სამართლიანობა სახელმწიფოში უფრო დიდი და ადვილად ამოსაცნობია. და თუ სამართლიანობის ბუნებას სახელმწიფოს მასშტაბებზე განვიხილავთ, ადამიანის სულში ადვილი ამოსაცნობი იქნება. ხოლო სამართლიანობის ჩანასახის პოვნა სახელმწიფოს დასაბამში უნდა ვიპოვოთ.

სახელმწიფო კი მაშინ ყალიბდება, როცა არც ერთ ადამიანს აღარ შეუძლია დაიკმაყოფილოს თავისი თავი, რადგანაც ათასი რამ სჭირდება. ისინი თავიდან ხან ვის მიმართავენ ხან ვის თავიანთი მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად. ხოლო გაჭირვებას რომ განიცდიან, ათასობით კაცი ერთიანდება, რათა ერთად იცხოვრონ და შეეწიონ კიდევ ერთმანეთს. ამრიგად, სახელმწიფოს ჩამოყალიბების აზრი საკუთარი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებაა, რომელთაგან უმთავრესი საზრდოსა და საარსებო საშუალებების მოპოვებაა. შემდგომ მოდის სხვა ინტერესები: საკუთარი ჭერი, ტანსაცმელი და ა.შ.

სახელმწიფომ რომ ამ მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას თავი გაართვას, ქვეყანაში სხვადასხვა პროფესიის ხალხი უნდა იყოს. ერთი მიწის მუშა, მეორე ხურო, ფეიქარი, ხარაზი და სხვა. ასე რომ საზოგადოება ოთხი ხუთი კაცისგან მაინც უნდა შედგებოდეს.

სახელმწიფოსთვის მნიშვნელოვანია, რომ ყოველი მათგანი თავის საკუთარ საქმეს ასრულებდეს, რათა მთელი საზოგადოებისთვისას შრომობდეს. მაგ., მიწის მუშამ, მიუხედავად იმისა, რომ ერთია, ოთხი სულის სამყოფი პური უნდა მოიყვანოს, ოთხჯერ მეტ დროს ხარჯავდეს და ოთხჯერ უფრო მეტ ოფლს ღვრიდეს, რათა სხვებსაც უწილადოს თავისი ნაშრომ-ნაჯაფი. ხოლო სახელმწიფოზე ნეგატიურად აისახება თუ კაცი მხოლოდ თავისთვის წავალობს და თავისივე საქმეს იგვარებს. ოთხჯერ ნაკლებ დროს ხარჯავდეს და დაარჩენს სამ მეოთხედს სახლის აშენებას ან ტანსაცმლისა თუ ფეხსაცმლის ქსოვას რომ ახმარდეს.

ადამიანები დაბადებითვე განსხვავდებიან ერთმანეთისგან იმის მიხედვით, თუ ვის რა საქმის კეთების ნიჭი დაჰყვება თან, და არც თავიანთი ბუნებით ჰგვანან ერთმანეთს. ხოლო ადამიანი უკეთ ასრულებს საქმეს, როცა მხოლოდ ერთ ხელობაშია გაწაფული. ხოლო თითოეული ხელობის წარმომადგენელი ვერასდროს უნდა იცლიდეს სხვა საქმისთვის, გარდა საკუთარი საქმისა. კაცი მხოლოდ ერთ საქმეს უნდა აკეთებდეს მისი ბუნებრივი ნიჭისა და უნარის შესაბამისად, ისე რომ სხვა რამისთვის არც ეცალოს.

თუმცა ყოველივე ამას, რასაკვირველია, სახელმწიფოს ოთხი წევრი ნამდვილად ვერ გაართმევს თავს. რადგან მიწის მუშას თავის მხრივ სახნისი სჭირდება, რომელსაც თვინვე ვერ დაამზადებს, მიწის მუშასაც ან ხარაზსაც სჭირდება სხვების სამსახური. ასე, რომ თუ ახლადწარმოქმნილ სახელმწიფოში მჭედლებს, ხუროებს და სხვა ხელოსნებსაც ჩავრთავთ, ისინი ხალხმრავალ ქვეყნად აქცევენ მას.

14. idealuri saxelmwifos sxvadasxva fenebs Soris gansxvavebis mizezis axsna, mmarTvelTa da meomarTa saxovrebeli pirobebi idealur saxelmwifoSi platonis mixedviT (platonis dialog "saxelmwifs" mixedviT).

სხვადასხვა ფენებს შორის განსხვავებას პლატონი შემდეგნაირად ხსნის: სახელმწიფოს მოქალაქენი ერთმანეთის ძმები არაინ, თუმცა ღმერთმა ადამიანების გამოძერწვისას სხვადასხვა ლითონი გამოიყენა: ვისაც მმართველობის უნარი შესწევს ოქრო შეურია დაბადებისას, ამიტომ მათი ფასი არავინაა ამ ქვეყნად; მცველებს - ვერცხლი, ხოლო მიწის მუშებსა და ხელოსნებს სპილენძი და რკინა. დაბადებინვე ხალხი ერთმანეთის თვისტომია, მაგარამ უპირატესად მათსავე მსგავს ბადებენ, თუმცა ზოგჯერ ოქროს მოდგმა ვერცხლს აძლევს დასაბამს, ვერცხლისა კი ოქროსას.

ღმერთი მოითხოვს, რომ ზრუნავდნენ თავიანთ შთამომავლებზე და ამასთანავე აკვირდებოდნენ, ვის რა მინარევი აქვს სულში: თუ ყრმას სპილენძი ან რკინა ურევია, არავითარი სიბრაღული არ გამოიჩინონ და თავიდანვე ხელოსნებსა თუ მიწის მუშებს მიაკუთნონ. ხოლო ვერცხლის და ოქროს მინარევით დაბადებულებს სათანადო პატივი მიაგონ და მცველებად და მეომრებად განამწესონ, რადგან სახელმწიფო დაილუპება თუ მას რკინა და სპილენძი იცავს.

გარდა აღზრდისა, სახელმწიფომ მცველებს ისეთი პირობები უნდა შეუქმნას, რომ არაფერმა ხელი არ შეუშალოთ თავიანთი მოვალეობის აღსრულებისას. სათანადო პირობებში კი მოიაზრება, რომ არც ერთი მათგანი არ უნდა იყოს რაიმე კერძო საკუთრების მფლობელი, გარდა ყველასთვის აუცილებელი ნივთებისა. არც ერთს არ უნდა ჰქონდეს იმნარი საცხოვრისი სადაც სხვა მოქალაქე ვერ შეაღწევს. ხოლო მცველებისთვის საჭირო სარჩოს ისინი მოქალაქეებისგან უნდა იჭებდნენ საზღაურად, ზომიერი რაოდენობით. მეომრები ერთად უნდა ცხოვრობდნენ და ერთადვე უნდა ჭამდნენ პურს. რაც შეეხება ოქრო ვერცხს, მათ სულში ყოველთვის უბრწყინავთ ღვთივბოდებული ოქრო, და ამიტომ კაცთაგან ბოდებული ოქრო აღარ სჭრიდებათ, რადგანაც ეს მიწიური ოქროთი ღვთიური ოქროს შებღალვის მცდელობა იქნებოდა. მცველებს ეკრძალებათ არამხოლოდ ოქრო-ვერცხლის ფლობა, არამედ მათთან შეხებაც, იმ ჭერქვეშ ყოფნას სადაც ინახება, ან ასეთი სასმისებიდან დაღვევაც.

ეს არის სახელმწიფოს ერთადერთი საშუალება, რომ ისინი არ გახდნენ მომხვეჭელები, რადგანაც საკმარისია საკუთარი ადგილ-მამულის, სახლ-კარისა თუ ოქრო-ვერცხლის მფლობელნი გახდნენ, რომ მცველები კი აღარ ინქებიან, არამედ მხვნელ-მთესველნი და მესაკუთრენი, რომლებიც დანარჩენი მოქალაქეების მტრებად და მრისხანე მბრძანებლებად მოგვევლიანებიან. ამის გამო მცველები შიშსა და ძრწოლაში ინქებიან, თუმცა არა გარეშე მომხდურის, არამედ შინაური მტრის გამო და ამ მიზეზით ადრე თუ გვიან უფსკრულში გადაიჩეხებიან და სახელმწიფოსაც დალუპავენ. ამიტომაცაა საჭირო ამის სათანადოდ მოწესრიგება და დაკანონება.

15. sibrZne da simamace, rogorc idealuri saxelmwifos safuZveli platonis mixedviT (platonis dialog "saxelmwifos" mixedviT).

- saxelmwifo, Tuki mas sworad marTaven, srulqmnilebis nimuSi unda iyos. cxadia, mas arc sibrZne unda akldes, arc simamace, arc zomiereba da arc samarTlianoba. CamoTvliITagan ki amjerad sibrZne da simamace unda ganvixiloT.

pirveli rac mkiTxvels TvalSi ecema saxelmwifoze dakvirvebisas aris misi sibrZne, magram aq cota ar iyos uCveuloc SeiZleba SevamCnioT. saxelmwifo marTlac brZenია, misi gonivruli gadawyvetilebis wyalobiT; xolo es gonivruli gadawyvetilebani igivea, rac erTgvari codna, radganac maT umecreba ki ara, codna udevs safuZvlad. saxemwifoSi ki, vin mosTvlis ramdeni da ramdannairi codnaa Tavmoyrili. maT Soris durglobis codnac; Tumca ki SeiZleba saxelmwifos am codnis mixedviT ewodos brZeni dagonivruli gadawyvetilebis mimRebi ?! aramc da aramc, am SemTxvevaSi saxelmwifosaTvis durgluri saxelmwifo unda gvewodebina; saxelmwifos verc spilenZisa Tu sxva nakeTobaTa gamo ver vuwodebT brZens. miuxedavad imisa rom zemoT CamoTvliITa arseboba qveyanaSi metad mniSvnelovania, maT codnasa da sibrZnes ver vuwodebT qveyanas, qveyanaSi unda arsebobdes zogierTi

moqalage mainc, imnairi codniT, rom misi meSveobiT SeiZlebodes Sidasaxemwifoibrivi sakiTxebis gadawrda da yvelaze ukeT warmarTva saSinao Tu sagareo urTierTobisa.

esaa codna, romelic yovelTvis fxizlad dgas saxelmwifos sadarajoze, xolo misi mflobelni arian is mmarTvelebi, romlebsac unaklo mcvelebs vuwodebT d, miuxedavad imisa, rom mWedlebi gacilebiT meti arian, vidre WeSmariti mcvelni, es ukanasknelni TavianTi codniT mainc bevrad ukeTesi mmarTvelebi arian;

maSasadame, bunebis Tanaxmad dafuznebuli saxelmwifo mTel Tavis sibrZnes unda umadlodes mosaxleobis umcires nawils, saTaveSi rom udgas da marTavs qveyanas; diax umcires nawils da mis codnas. rogorc Cans, TviT buneba gansazRvravs amnair adamianTa simcires, da mxolod maTTvisaa niSneuli is codna, eomelic erTaderTia codnis yvela saxes Soris, sibrZnis saxels rom atarebs.

ganvixiloT idealuri saxelmwifos kidev erTi niSani – **simamace**;

rac Seexeba simamaces dam is adgils saxelmwifoSi, risi wyalobiTac saxelmwifo simamacis gansaxiereba miiCneva, es arc ise Zneli misagnebia.

rodesac saxelmwifos mxdalsa Tu mamacs vuwodebT, vin igulisxmebs sxva rames, garda mosaxleobis im nawilisa, romelic misi gulisTvis ibrZvis da omobs. danarCeni moqalageebi gind mxdalni iyvnen da gind mamacni;

maSasadame, saxelmwifo mxlod misi erTi nawilis wyalobiaTaa mamaci, radganac swored am nawilisTvisaa niSneuli Zala, samudamod rom inaxavs da inarCunebs warmodgenas safrTxisa da yovelive imis Sesaxeb, rasac unda vufrTxodeT. simamace aris erTgvari xsna da Senaxva.

16. zomiereba da samarTlianoba, rogorc idealuri saxelmwifos safuZveli platonis mixedviT (platonis dialog “saxelmwifs” mixedviT).

- saxelmwifo, Tuki mas sworad marTaven, srulqmnilebis nimuSi unda iyos. cxadia, mas arc sibrZne unda akldes, arc simamace, arc zomiereba da arc samarTlianoba. CamoTvliiTagan ki amjerad zomiereba da samarTlianoba unda ganvixiloT.

maSasadame, am oTxTagan romelsac ar unda mivakvlioT, miukvleveli mxolod danarCeni dagvrCeba. Sesabamisad, Tu vipoviT pirvel sams, samarlianobasac mivakvlevT.

zomiereba erTgvar Tanaxmierebasa Tu harmonias hgavs. zomiereba sxva ara aris ra, Tu ara erTgvari wesrigi; esaa gancxromis survilisa da vnebaTa Zleva. swored amas amtkicebs, cota ar iyos, ucnauri gamoTqma : “sakutari Tavis baton-patroni unda iyoo”. xsenebuli citatis ucnauroba imaSi gamoixateba, rom vinc Tavis Tavis baton-patronia, imavdroulad, Tavis Tavis monac aris, xolo Tavis Tavis mona – Tavisive Tavis baton-patroni, rakiRa aq ertsda da imave kacs exeba saqme. am gamotqmis Tanaxmad, adamianis sulSi ori sxvadasxva mxare ganirCeva: **ukeTesi** da **uaresi** , roca Tavis bunebiT uketesi sZlevs uaress, swored esaa “sakuTari Tavis baton-patronad yofna”, maSasadame, es saqebia; xolo rodesac cudi aRzrdisa Tu ukeTur xalxTan urTierTobis Sedegad uaresi sawyisi mZlavrobs ukeTesse, es saZraxisia da amnair kacze ityvian, “Tavis tavis m,onaao”, rac imas niSnavs, rom am kacs zomierebis grZnoba ar gaaCnia. is saxelmwifo ki, romelSic ukeTesi sawyisi mZlavrobs uaress, namdvilad Rirsia iwodos, rogorc Tavis Tavis baton-patroni; Tumca es imas rodi niSnavs, rom ver hpoveb uTvalav vnebas,

gancxromis survils, tkivils Tu snebas rac gansakuTrebiT niSneulia magaliTad, bavSvebis, qalebisTvis da, zogadad, imaTTvis, visac Tavisufal adamianebs uwodeben, magram imdenadve uRirsni ki arian, ramdenadac urcxvni.

xolo martivi da zomieri, gonebisa da marTebuli warmodgenis meSveobiT, wrfeli gziT warmarTuli grZnobebi niSneulni arian mcirericxovan, Taviani aRzrdiT da bunebiT yvelaze u8keTes rCeulebisaTvis.

maSasadame, Tu romelime saxelmwifoze itqmis, rom man saerTod sclia ara marto gancxromis yvela survilsa day vela gulisTqmas, aramed sakuTar Tavsac, es, uwinares yovlisa, idealur saxelmwifoze iTqmis.

yovelive zemoTxsenebulis Taobaze iTqmis, rom es saxelmwifo aris zomieri; ase rom, Tu romlime saxelmwifosi mmarTvelobica da maTi qveSevrdomebic erTmaneTs eTanxmebian imis Tavobaze, Tu vin unda mbrZaneblobdes, es Tanxmoba idealur saxelmwifoSi SeiZleba iqnes miRweuli.

zomiereba, simamacesa da sibrZnisagan gansxvavebiT, romlebic mxolod erTebulebisaTvis aris damaxasiatebeli saxelmwifoSi, mtels saxelmwifos moicavs, yvela sims iyenebssustad Tu saSualod daWimulsac da xmaSewyobilad amRerebs maT, gnebavs gonebis, gnebavs Zalis, an kidev raodenobis, simdidrisa Tu sxva misTanaTa meoxebiT;

rac Seexeba samarTlianobas, idealuri saxelmwifos Camoyalibebistanave dadginda, rom yvelaferi “mTelis” gulisaTvis unda yofiliyo momoqmedebuli, xolo es “mTeli” samarTlianoba Tu misi erT-erTi nairsaxeoba unda iyos. yoveli kaci mxolod erT saqmes unda misdevdes, im uTvalavi saqmidan, rac saWiroa saxelmwifosaTvis, da Tanac, swored im saqmes, romelsa ufro Seefereba Tavisi bunebrivi monacemebiT.yvela Tavis saqmes unda misdevdes da sxvisaSi ar ereodes, yvela Tavis kuTvnil da Sesafebis saqmes aketebdes – esaa samarTlianoba. zustad samarTlianobaa oTx'i komponentidan (sibrZne, simamace, zomiereba da samarTlianoba) yvelaze mniSvnelovani, romelic danarCeni samis yvelaze mniSvnelovani ganmapirobebeli faqtoria.

17. qalisa da mamakacis Tanasworoba, colebisa da Svilebis erToba, qorwinebisa da Svilierebis sakiTx'i idealur saxelmwifoSi platonis mixedviT (platonis dialog “saxelmwifos” mixedviT).

- platonis “saxelmwifos” mixedviT, saxelmwifos marTca-gamgeobaSi ar unda arsebodes sakuTriv qalisa da sakuTriv mamakacisTvis gankuTvnil saqme,vinaidan bunebam erTi da igive unary uwilada erTsac da meoresac, ase rom, Tavisi bunebiT qalsac da kacsac SeuZliaT monawileoba miiRon erTsa da imave saqmeSi, mxolod qali yovelmxriv sustia kacze.

Tavisi bunebrivi monacemebiT zogierT qals mkurnalobis unary Seswevs, zogierTs ki – ara; zogs SeuZlia daeuflos muskier xelovnebas, zogi ki ucxo muzebisaTvis. Sesabamisad, gana zog qals ar SeuZlia gimnastikasa da saomar saqmes misdios, maSin, rodesac zogi erTsac gaurbis da meoresac?! zogi sibrZnis moyvarea, zogi sibrZnos moZule; maSasadame zgoi SeiZleba mcvelad gamodges, zogi ki ara. zustad igive xdeba mamakacebis SemtxvevaSi, mcvelebad varCevT mxolod imaT, vinc Tavisi bunebiT SeiZleboda gvegulebina mcvelebad. amrigac saxelmwifos dasacavad qalsac da kacsac erTnairi bunebrivi monacemebi aqvT da, umjobesi iqneba, Tu mcvelebad vargis kacebs imnairi qalebi eyolebaT colad, rom tavianT qmrebs enaTesavebodnn bunebit da maTTan erTad idgnen saxelmwifos sadarajoze.

“saxelmwifos” mixedviT mcvelebs saerTo colebi unda hyavdeT, ae rom arc erTi romelime qali ar unda ekuTvnodes romelime kacs, aseve saerTo unda hyavdeT Svilebic : mama mar und a icodes romelia misi Svili, da arc Svili icnobdes mamas.

zemoTxsenebulidan gamomdinare unda vivarautoT, rom ukeTesi ymawvilebi dawyvilebuli unda iyvnen uketes qaliSvilebTan; uaresebi ki – uaresebtan; amasTanave, mxolod uketesTa naSierni unda aRzardon, uaresisani ki – ara.

sawiroa kanoniT iqnebs semoRebuli sagangebo dResaswauli, sadax erTad moiyrrian Tavs sasuzoebi da sarZloebi; sawiroa dawesdes msxverpISewurva da saqorwino sagaloblebi.; qorwinebaTa ricxvi ki mmarTvelebma unda ganzazRvron, raTa isini, omianobis, sneulebis da sxva misTanaTa mixedavad, ase Tu ise ucvelad inarCunebdnen mamakacTa saTanado raodenobas, im mizniT, rom saxelmwifos mosaxleoba, SeZlebisdagvarad, arc izrdebodes da arc mcirdebodes.

axalSobili dabadebisTanave unda gadaeces sagangebod maTTvis miCenil qalebs Tu kacebs, an erTTac dameoreTac, vinaidan Tanamdebobebi Tanabrad unda nawildebodes qalebsa da mamakacebs Soris. es ukanasknelni ukeTes mSobleTa naSierT saswrafod mihgvrrian ZiZebis, romelbic calke cxovroben qalaqis erT-erT ubanSi. uares mSobelTa naSierni, an dabadebiTve ama Tu im naklis mqonen ki saguldagulos unda gadamalon, rogorc jerasm sagangebod am mizniT SerCeul miudgomel adgilas.

sawiroa saqorwino asakis dadgenac qalebsa da mamakacebSi, ufro zustad rom vTqvaT, asaki, rodesac qalebma da mamakacebma saxelmwifos unda uSvan Svilebi. saamisod qalebisaTvis gaTvaliswinebulia 20-40 weli, xolo mamakacbisatvis – 30-55 weli.

xolo, Tu vinme ufro adre an ufro gvian daapirebs Svilebis yolas, maSin unda iTqvas, rom man sarwmunoebisa da samarTlianobis winaSe scoda, radganac saxelmwifos imnair Svils SesZens, malulad da Ramis wyviadSi rom Caisaxa avxorcobisa da aRviraxsnilobis Sedegad, ise rom Casaxvis win ar uZRoda win arc msxverpISewirva, arc qurumebis locva-kurTxeva da a.S.

rodesac qalebi da mamakacebi memkvidreebis gasaCenad dadgenil asaks gadascedebian, maT ufleba unda mieceT, romeli qalic TvalSi mouvaT, is iyolion sayvarlad, ra Tqma unda, dedebis, Svilebis, SviliSvilebis da dedis mxrivs ufrosi naTesavebis garda. aseTive Tavisufleba unda mieniWoT qalebsac: visac undaT, imaT gahyvebuian, mamebis, vaJiSvilebuisa da ufrosi Tu umcrosi natesavebis gamoklebiT. magram amnairi Tavisuflebis miuxedavad yovelnairad unda cdilobdnen, rom arcerTi bavSvi ar moevlinos qveyanas, xolo Tu maTma sifrTxilem Sedegi ar gamoiRo da bavSvi mainc daibada, keTili-inebon da ise moiqcnen, rom maTi aRzrda aRar gaxdes saxlmwifos mier sawiro,.

18. uaryofiTi mmarTvelobis formebi da timokratiis daxasiaTeba platonis mixedviT (platonis dialog “saxelmwifos” mixedviT).

- platonis dialog “saxelmwifos” mixedviT mmarTvelobis xuTi sxvadasxva forma arsebobs; maTgan platoni aristokratiul wyobilebas miiCnevs mxolod samarTlianad da keTilad. aseve arsebobs uaresnic, Zlevis mosurne da pativmoyvare adamianebis Sesafarisni, anu lakedemonuri wyobilebis Sesatyvisi adamianebi, romlebic msgavisa oligarquli, demokratiuli da tiraniuli saxelmwifo wyobilebebisa. TiToeuli maTgani sawiroebs ganxvilvas, raTa Sesazlebeli gaxdes samarTlianisa da usamarTlos erTmaneTisagan gamijvna.

rac Seexebea timokratiul saxelmwifoebriv wyoilebas, igi unda moviazroT saSualod, aristokratiasa da oligarqias Soris.

ganvixiloT is, Tu rogor xorcieldeba maT Soris cvlileba, rogorc Cans damyarebuli wyobileba warmogviCndeba nawilbriv wina wyobilebis mibaZvad (igulisxmeba aristokratia), nawilobrivi ki – oligarqiisa, raki mas Sualeduri adgili uWiravs am ors Soris, TumcaRa misTvis niSneuli iqneba garkveuli TavisTavadobac.

xsenebuli mmarTvelobis forma gamoirCeva mmarTvelTa patoviscemiT, meomarTa mier miwaTmoqmedebis xelosnobisa Tu aReb-micemobis mimarT gamovlenili zizRiT, saerTo purobiT, gimnastikuri varjiSobebiTa Tu saxedro asparezebiT da sxva.

meore mxriv, arsebobs SiSi imisa, rom mmarTvelebad ganaweson brZenkacni, radganac ukve arar iqnebian wrfelni da alalmarTalni, aramed bunebaziarni; keTilganwyoba ficxTa da SedarebiT martivi sulebis mimarT, romlebic ufro omisaTvis arian dabadebulni, vidre mSvidobisaTvis; pativiscema saomari xerxebisa da xrikebis mimarT, radganac es saxelmwifo yovelTvis iaraRasxmuli iqneba, - ai, misi damaxasiaTebeli niSan-Tvisebebi.

amnairi saxelmwifos moqalaqeebi fuliT gaumaZRarni iqnebian, rogorcc oligarqiuli wyobilebis pirobebSi; gondabindulni, velurebiviT Tayvans scemen oqro-vercxls, romlis sacavadac Sinaur saganZurebsa Tu sakuWnaoebis moawyoben, saxlebs ki galavans Semoavleben da iq, rogorc sakuTar bunagSi, tavianT avladidebas qalebisa Tu maTTvis sasurvel sxva gancxromas Sealeven. Tumca, amasTanave xelmomWirnenic iqnebian, radganac fuls aRmerteben, cdiloben damalon TavianTi avladideba, sxvisas ki xelgaSlilad fantaven, malulad eZlevian gancxromas da ise gaurbian kanons, rogorc bavSvebi – mkacr mamas, radganac Zaladobam aRzarda da ara daewmunebam, rakiRa ugulebelyves WeSmarii muza, muza dialeqtikisa da filosofiisa, xolo gimnasturi varjiSebi musikur xelovnebase maRla daayenes.

es innari saxelmwifoa, sadac sikeTe da sikete da boroteba mTlianad alufxulia erTmaneTSi.

19. oligarqiis daxasiaTeba platonis mixedviT (platonis dialog “saxelmwifs” mixedviT).

ოლიგარქიული სახელმწიფო წყობილება ქონებრივ მდგომარეობაზეა დამყარებული.

ხელისუფლების სათავეში მდიდრები დგანან, ღარიბები კი არ მონაწილეობენ ქვეყნის მართვა-გამგეობაში.

განვიხილოთ ის თუ როგორ გადადის ტიმოკრატია ოლიგარქიაში. ოქროს დაგროვება კერძო პირების ხელში, აი რა ღუპავს და ანადგურებს ტიმოკრატias. ისინი უმალ იწყებენ იმის ძებნას, თუ რაზე შიძლება დახარჯონ თავიანთი ფული, და ამ მიზნით ცვლიან კანონებს, რომლებსაც უკვე ნაკბელად უწევენ ანგარიშს არა მხოლოდ მდიდრები, არამედ მათი ცოლებიც. ერთმანეთს უთვალთვალებენ თუ როგორ აღწევენ წარმატებებს, ზაძავენ კიდევ ერთმანეთს და მთელ ხალხსაც იმგვანებენ.

რაც უფრო ხარბად მიილტვიან და მეტ ფასს ადებენ სიმდიდრეს, მით უფრო უფასურდება სიქველე მათ თვალში, სიმდიდრისა და სიქველის თანაფარდობა ხომ ისეთია, რომ თუ პირველს სასწორის ერთ პინაზე დადებ, მეორეზე კი მეორეს, წონასწორობა ყოველთვის მიუღწეველი დარჩება. რაც უფრო მეტ პატივს სცემენ სახელმწიფოში სიმდიდრესა და მდიდრებს, მით უფრო დაბლა იწევს

სიქველისა და ქველთა ფასი. ბრბო კი ყოველთვის იმას მიელტვის, რაც ფასეულადაა მიჩნეული და პირიქით ზურგს აქცევს იმას, რაც უფასურია.

მოქალაქეთა მეტოქეობა და პატივმოყვარეობა თანდათან სიხარბესა და მომხვეჭელობაში გადაიზრდება, ისინი აქებენ და ადიდებენ მდიდარს და მაღალ თანამდებობაზე ნიშნავენ, ღარიბთ კი ზიზღითა და ათვალწუნებით უყურებენ.

ოლიგარქიულ სახელმწიფოებში კანონად იქცევა ქონებრივი ზღვრის დაწესება. რაც უფრო მეტად ოლიგარქიულია წყობილება, მით უფრო მაღალია ეს ზღვარი და პირიქით რაც უფრო ნაკლებ ოლიგარქიულია, მით უფრო დაბალია ზღვარიც. ხელისუფლებას არავინ გააკარებს იმას, ვისი ქონებაც ამ ზღვარზე ნაკლებია. ამა ისინი ან იარაღის ძალით აკანონებენ, ან უფრო ადრე, მოქალაქეთა დაშინების გზით. როგორია მისი ბუნება, ან რა ნაკლი აქვს მაქ?! უწინარეს ყოვლისა, ოლიგარქია დასაზრახია ტავისი საფუძვლის გამო. მაგ., რა მოხდებოდა ქონების მიხედვით რომ ნიშნავდნენ მესაჭეებს, ღირიბი კი უკეთესი მესაღეც რომ იყოს, არავინ გააკარებდა მას. ვაი ამ ხომალდს და ამ მეხომალდეებს. ყველაფერში ასე მოხდებოდა, რაც მართვას მოითხოვს. ასეთი სახელმწიფო არამც და არამც არ იქნება ერთი, არამედ - ორი; სახელმწიფო მდიდრებისა და სახელმწიფო ღარიბებისა, თუმცა ერთნიც და მეორენიც ერთისა და იმავე მიწა-წყლის მკვიდრნი იქნებიან, მაგრამ ამავედროულად ერთმანეთის მტრები და ავისმოსურნენი.

20. demokratiis daxasiaTeba platonis mixedviT (platonis dialog "saxelmwifs" mixedviT).

დემოკრატიული წყობილება მაშინ მყარდება, როცა ღარიბები გამარჯვებას აღწევენ და თავიანთი მტრებიდან ზოგს სპონენ, ზოგსაც აძევენ, დანარჩენებთან ერთად კი თანაბრად ინაწილებენ სამოქალაქო უფლებებსაც და სახელმწიფო თანამდებობებსაც, რასაც უმეტესწილად კენჭისყრა წყვეტს. დემოკრატია სწორედ ასე მყარდება, სულერთია, იარაღის ძალით იმარჯვებს თუ იმის წყალობით, რომ მისი დაშინებული მოწინააღმდეგენი თანდათანობით უკან იხევენ.

უწინარეს ყოვლისა, დემოკრატიული სახელმწიფოს მოქაქეები თავისუფალი ადამიანები არიან. რადგან იქ თავისუფლება და გულახდილობა სუფევს. ასე რომ, ვისაც რა სურს, იმას აკეთებს, ყველა წარმართავს თავის ცხოვრებას ისე, როგორც მოეპრიანება.

ამნაირ სახელმწიფოში ადამიანები ძალიან განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან. ერთი შეხედვით დემოკრატიული სახელმწიფო ყველაზე უმჯობესი სახელმწიფოებრივი წყობლება უნდა იყოს, როგორც ჭრელი ფერებით მოჩითული ქსოვილი. ასევე შიელება ნაირნაირი ხასიათებით შემკული სახელმწიფო მივიჩნიოთ იდეალურად, ვინმემ შეიძლება იფიქროს, რომ ბადალი არ მოემბნება მას. ამ შემთხვევაში ძალიან მარტივია, ეცადო, როგორც გინდა, ისე მოაწყო სახელმწიფო ცხოვრება. ამ

ყველაფერს კი თავისუფლების წყალობით მივაღწევთ. დემოკრატიაში აღმოვაჩენთ ყველა შესაძლო წყობას. ამ მხრივ იგი შეიძლება ბაზარს მივამგვანოთ, სადაც ყოველგვარი მმართველობით ვაჭრობენ.

დემოკრატიულ სახელმწიფოში სულაც არაა აუცილებელი მონაწილეობას იღებდე მმართველობაში, ამის უნარიც რომ გქონდეს, და არც იმის აუცილებლობაა, რომ სხვებს მორჩილებდე, თუკი შენ თვითონ არ გსურს. ან ომობდე როცა სხვები ომობენ, ან მშვიდობას იცავდე, როცა სხვები იცავენ, თუკი არ გსურს იცავდე მას. ხოლო თუ კანონი გიკრძალავს მმართველობაში მონაწილეობას ან ხალხის განსჯა-გაცეცხვას, ერთიც შეგიძლია და მეორეც, თუკი მოგეპრიანება. ერთი შეხედვით კი ეს ყველაფერი საამური და ღვთაებრივია.

ხაზგასასმელია ის ლმობიერებაც, რასაც ამგვარ სახელმწიფო იჩენენ ზოგიერთი სიკვდილმისჯილის მიმართ. დემოკრატიულ სახელმწიფოში, რომელთაც სიკვდილი ან განდევნა მიესაჯა, კვლავაც სამშობლოში რჩებიან და საზოგადოებაში ტრიალებენ. თითქოს არავის არაფერი ესაქმებოდეს და ვერც ვერავინ ამჩნევდეს მათ, ისე თავისუფლად დასეირნობენ, როგორც ნამდვილი გმიერები. ეს ლმობიერება დემოკრატიული სახელმწიფოს უბადრუკი წვრილმანი როდია; პირიქით აქ თავს იჩენს ზიზღი ყოველივე იმის მიმართ, რაც არსებითად შეიძლება მივიჩნიოთ სახელმწიფოს დაარსებისას. თუ ადამიანს ბუნება არ შეეწია, ის ვერასდროს გახდება კეთილშობილი, ანდა თუ ბავშვობაში თამაშისას - თამაშისა თუ მეცადინეობისას - საერთოდ არ შეხებია მშვენიერებას. არადა დემოკრატიული წყობილება, ქედმაღლურად რომ თელავს ფეხით ყოველივე ამას, ერთხელაც არ დაფიქრებულა, საიდან მოსულ კაცს ანდობენ სახელმწიფოს მართვას. საკმარისია კაცი ბრბოს ელაქუცებოდეს და პატივი არ მოაკლდება.

საბოლოოდ დემოკრატია მრავალფეროვანი და ანარქიულია, რომელიც ერთმანეთს თავისებურად უთანაბრებს ყველას - თანასწორსაც და არათანასწორსაც.

21. tirani da tirania platonis mixedviT (platonis dialog "saxelmwifs" mixedviT).

დავახასიათოთ ტირანი და ტირანია, ასევე მათი უარყოფითი მხარეები.

თავდაპირველად ის ალერსით უღიმის ყველას, ვისაც კი ხვდება და თავგამოდებით ამტკიცებს, რომ მისი ტირანობა არ გაგონილა. ათას რამეს ჰპირდება კერძო პირებსაც და საზოგადოებასაც. ჰპირდება, რომ ვალებს ჩამოაწერს, მიწის ნაკვეთებს დაურიგებს და ცდილობს, რომ ყველას თვინიერად მოაჩვენოს თავი.

როდესაც მტერთაგან ზოგს დაუზავდება, ზოგს კი მოსპობს, ასე რომ მის კეთილდღეობას ველარავინ დაემუქრება, მისი პირველი საზრუნავი, ალბათ ის იქნება, რომ ომში ჩაითრიოს ხალხი, რათა ის გამუდმებით გრძნობდეს ბელადის აუცილებლობას. ცდილობს, რომ ხალხი გააღატაკოს, რათა მათ თავის გატანაზე ჰქონდეთ ყურადღება და შეთქმულებაზე ფიქრიც არ შეეძლოთ. ხოლო ტირანი თუ შენიშნავს, რომ ზოგიერთ მეტისმეტად თამამად და თავისუფლად მოაზროვნეს არ შეუძლია მის მბრძანებლობას დაემორჩილოს, ომი საკმაო საბაზია მისთვის, რათა ცილი დასწამოს ამ ხალხს - მტერს მიეყიდნენო, და ისინი საიქიოს გზას გაუყენოს. ყოველივე ამის გამო ტირანი იძულებულია ომის მუდმივი საშიშროებით აფრთხობდეს და აფორიაქებდეს ხალხს. ამნაირი ქცევით ის სულ უფრო და უფრო მეტად აძულებს თავს მოქალაქეებს თავისი ასეთი ქმედებით.

პარალელურად ზოგიერთები, ხელი რომ შეუწყვეს მის აღზევებას და დიდი გავლენით რომ სარგებლობენ სახელმწიფოში, არამარტო ზურგს უკან დაძრახავენ იმის გამო, რაც ხდება, არამედ მათ შორის ყველაზე გაბედულნი პირისპირაც თამამად მოახსენებენ თავიანთ აზრს.

ძალაუფლების შესანარჩუნებლად ტირანი იძულებული იქნება მუსრი გაავლოს ყველას, ასე რომ, ბოლოს და ბოლოს, მეგობრებს ვინ ჩივის, რიგიანი მტერიც აღარ შერჩება.

მამასადამე, ტირანი ფხიზლად უნდა ადევნებდეს თვალს, ვინ არის მამაცი, ვინ არის დიდსულოვანი, ვინ ჭკვიანი ან მდიდარი, რადგან მისი კეთილდღეობა იმაზეა დამოკიდებული, უნდა თუ არა, ყველას მახეს უგებდეს, ვიდრე სახელმწიფოს მთლიანად არ გაწმენს მათგან. ტირანი იძულებულია ასე მოიქცეს, თუკი სურს ძალაუფლების შენარჩუნება. იგი იძულებულია ან უკეთურთა ხროვაში იცხოვროს, რომლთაც ჭირივით სძულთ იგი ან სიცოცხლეს გამოესაღმოს.

ამასთანავე მოქალაქეებისთვისაც უფრო საძულველი ხდება თავისი ქცევით, შესაბამისად უფრო მეტად სჭირდება მრავალრიცხოვანი და ერთგული მცველი. ისმის კითხვა სად არიან ისინი ან საიდან უნდა მოიყვანოს? თავისით მოფრინდებიან თუ ტირანი ფულს არ დაიშურებს. ტირანი ვერაფრით ვერ ენდობა ადგილობრივ მცველებს (თალატის შიშით), ამიტომ საქმეს იჭერს „გადამთიელ მამალ ფუტკრებთან“, რომლებიც ფულის გამო დაიცავენ მას.

დასკვნის სახით შეიძლება ვთვათ - თაყვანისმცემლებად თანამზრახველნი ეყოლება, მეგობრებად - ახალი მოქალაქენი; რაც შეეხება პატიოსან ხალხს, ტირანი სიძულვილისა და ზიზღის ღირსი იქნება მათგან.